

УДК 94 (474.5+477)

DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2024.01.031>

Ярослав ВІЗНЯК
Західноукраїнський національний університет
Тернопіль, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9270-507X>

ЛИТВА-УКРАЇНА: ІСТОРИЧНА ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІСТЬ ТА СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Анотація. У статті зазначено, що литовсько-українські відносини посідають важливе місце у національній історії обох держав та загальноєвропейському історичному процесі.

Проаналізовано міждержавні політичні взаємини, що формують загальні тенденції двосторонньої співпраці. Показано значення зв'язків між українським та литовським громадянськими суспільствами з бачення стимулів до демократичних перетворень та європейського вибору нашої країни.

Здобуття Україною державної незалежності розкрило нові можливості для співпраці з державами світу, однією з яких стала Литовська Республіка, традиція відносин з котрою сягає епохи середньовіччя. З іншого боку, наявність спільності в позиціях України та Литви з широкого кола питань зовнішньої політики, насамперед безпекової політики та питання вразливості до російського політичного втручання сприяли доволі швидкому налагодженню діалогу між двома країнами. Стартовий етап розвитку після проголошення незалежності обох держав виявився багато в чому схожим як у внутрішній, так і в зовнішній політиці. Проте, обидві держави пішли своїми шляхами у реалізації зовнішньополітичних цілей. Наприкінці радянської епохи в литовському суспільстві хоч і висувалося кілька можливих варіантів щодо майбутнього зовнішньополітичного статусу країни, всі політичні сили були єдині у питаннях щодо «повернення до Європи».

Геополітичний простір визначив ключові параметри діяльності України та Литви на міжнародному рівні. Перебування у сфері зацікавленості США, ЄС та Росії диктує обом державам необхідність геополітичного вибору. Зрозуміло, що цей вибір є визначальним для перспектив розвитку. У даному контексті своєчасно та слід брати до уваги практику Литовської Республіки, у якій консенсус політичних сил відносно проблем зовнішньополітичної орієнтації держави був досягнутий практично відразу після проголошення незалежності.

З'ясовано, що політичні зв'язки України та Литви пройшли за своїми темпами швидко еволюцію, хоча стартовий момент не був досить динамічним. Після встановлення дипломатичних відносин, політичні взаємини між двома країнами перебували у стані певного політичного «затишшя», пов'язаного, перш за все, зі складною внутрішньополітичною ситуацією у Литві та інтересом її колишнього керівництва до західного вектору зовнішньої політики.

Ключові слова: Україна, Литовська Республіка, зовнішня політика, міжнародні відносини, Європейський Союз.

Yaroslav VIZNIAK

*West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine*

LITHUANIA-UKRAINE: HISTORICAL CONNECTION AND PRESENT REALITIES

Abstract. The article states that Lithuanian-Ukrainian relations occupy an important place in the national history of both states and the pan-European historical process.

The interstate political relations that shape the general trends of bilateral cooperation are analyzed. The importance of ties between Ukrainian and Lithuanian civil societies in terms of incentives for democratic transformations and the European choice of Ukraine is shown.

The acquisition of state independence by Ukraine opened up new opportunities for cooperation with the countries of the world, one of which was the Republic of Lithuania, the tradition of relations with which dates back to the Middle Ages. On the other hand, the presence of commonality in the positions of Ukraine and Lithuania on a wide range of foreign policy issues, primarily security policy, and the issue of vulnerability to Russian political interference contributed to the fairly quick establishment of a dialogue between the two countries. The initial stage of development after the declaration of independence of both states turned out to be similar in many respects, both in domestic and foreign policy.

The geopolitical space determined the main parameters of the activities of Ukraine and Lithuania in the international arena. Being in the sphere of interest of the USA, the EU and Russia dictates the need for geopolitical choices for both states. It is clear that this choice is decisive for development prospects. In this context, it is precisely the experience of the Republic of Lithuania that should be taken into account, in which a consensus of political forces regarding the foreign policy orientation of the country was reached almost immediately after the declaration of independence.

It was found that the political relations between Ukraine and Lithuania underwent a rapid evolution at their own pace, although the starting moment was not dynamic enough. After the establishment of diplomatic relations, the political relations between the two countries were in a state of a certain political «lull», connected, first of all, with the difficult national political situation in Lithuania and the fascination of its former leadership with the Western vector of foreign policy.

Key words: Ukraine, Republic of Lithuania, foreign policy, International Relations, European Union.

Постановка проблеми. Формування та реалізація зовнішньополітичного курсу України відносно Литовської Республіки має базуватися на врахуванні специфіки цієї держави, що полягає, передусім, у вагомій обмеженості виробничих, сировинних, фінансових та інших ресурсів, значній залежності економіки від Росії, ментальності литовців, що виходить із комплексу малої нації та зростаючої ролі релігійного чинника (Литва є католицькою країною). Усі ці та інші особливості віддзеркалюються на характері та розвитку внутрішньополітичного і етнокультурного процесів, а також на доктрині та практичних заходах зовнішньополітичної діяльності держави.

Враховуючи актуальність теми, метою визначено розкрити еволюцію ключових напрямів (політичного, соціально-економічного, науково-технічного, гуманітарного) литовсько-української співпраці. Відповідно до тематики, зроблено спробу дослідити передумови становлення двосторонніх відносин, місце та роль рівнів, форм та механізмів співробітництва центральних органів державної влади та управління у системі міжнародних взаємин і зовнішньої політики незалежних Литовської Республіки та України.

Загалом історично так склалося, що національно-культурний і політичний розвиток Литви та України були тісно переплетеними, взаємопов'язаними та позбавленими комплексів «історичних образ». Українські землі у складі Великого Князівства Литовського користувалися автономним статусом, що можна вважати чинником позитивного значення у формуванні українського етносу. Середньовічна Литовська держава у багатьох аспектах культурної сфери може вважатися спадкоємицею давньоруської державності. Звичайно, середньовічне Литовське князівство та сучасна Литовська Республіка є різними в етнонаціональному та культурному планах державними утвореннями, але це не применшує ролі цього спільного литовсько-руського періоду історії у створенні підґрунтя для сучасної взаємовигідної співпраці. Все це, як і спільні інтереси у відновленні національних держав та звільненні спочатку з-під влади російської імперії, а потім й СРСР, сприяло доволі швидкому налагодженню дружніх стосунків між Україною та Литвою на початку 90-х років ХХ ст. У зв'язку із цим, аналіз становлення та розвитку українсько-литовських взаємин у нових історичних умовах є особливо актуальним як з теоретичного, так і з науково-практичного значень.

Аналіз джерельної бази. Стан наукового розроблення проблематики варто диференціювати наступним чином: публікації загального характеру щодо зовнішньої політики та Литви та України, в більшості яких українсько-литовські зв'язки розглядалися на фоні загальних змін, що мали місце у регіоні Центрально-Східної Європи (ЦСЄ); спеціальні роботи з певних аспектів українсько-литовських взаємин. До останніх можна віднести праці таких дослідників як [Ганус, Шелемончак, 2005], [Замікула, 2008], [Марценюк, 2017], [Кононенко, Балабан, 2000], [Туряниця, 2013, 2014], [Лукачук, 2020] та ін. Отже, можна констатувати, що існує зацікавлення до даної тематики зосереджувалося, переважно, на фрагментарному дослідженні певних аспектів українсько-литовських відносин, та геополітичному вимірі зовнішньої політики України та Литви.

Метою даної праці є виявлення особливостей процесу становлення, розвитку та перспектив двосторонніх українсько-литовських відносин в умовах трансформації сутності міжнародних відносин. Для досягнення поставленої мети ми визначили наступні завдання: проаналізувати процес формування та розвитку функціональних інструментів моделі українсько-литовських відносин; визначити перспективи розвитку двосторонніх взаємин Литовської Республіки та України.

Виклад основного матеріалу. Литва має великий історичний досвід державотворення (у форматі Великого Князівства Литовського та Литовської Республіки у міжвоєнний період). За умов радянських реалій, у післявоєнний період, вона змогла зберегти й закріпити на своїй території беззаперечний статус свого народу як титульної нації. На час розпаду СРСР Литва залишалася однією з відносно однорідних в етнічному плані республік.

За словами сучасного литовського дослідника Зенонаса Норкуса, Вільнюс у XIV столітті, як столиця Великого князівства Литовського, мав усі шанси стати «другим Києвом». Проте замість цього «Третім Рейхом» змогла стати Москва, що згубно відбилося на долі як України, так і Литви. Також і польська політика з мріями «Polska od morza do morza» не толерувала національну ідентичність інших народів [Кучерук, 2019, С.5].

Зауважмо, що образ Литви щодо України створювався фактично позитивно (так само як і в Україні по взаємовідношенню до Литви) та сприймається найперше через призму спільного фактично безконфліктного існування з Україною як в історичному, політичному, економічному та соціокультурному просторі спершу у Великому князівстві Литовському, далі Речі Посполитій, російській імперії та СРСР.

Така звичка сприйняття: «бути поряд – неодноразова знаходила відображення і у сьогоdnішніх відносинах між обома країнами. Особливо вона стосується питань культурної співпраці, адже саме культурні зв'язки між українським і литовським народами мають давню традицію та сягають ще княжих часів, зокрема періоду існування Галицько-Волинського князівства, складаючи вагомий сегмент тої ж історичної пам'яті» [Вернадский, 2008, С.110].

Велике князівство Литовське успадкувало немало елементів культури та державності древнього Києва, що дало підстави російському історикові Г. Вернадському стверджувати, що рецепцію давньокиївської культурної та правничої спадщини краще доречно шукати в Литовській Русі, ніж у московській [Вернадский, 2008, С.110].

Про плідну взаємну спрямованість литовсько-українських зносин свідчать і значні українські запозичення в сьогоднішній литовській мові, більшість з яких прийшли до неї, безсумнівно, за доби Великого князівства Литовського. Литовсько-українська етнічна й мовна взаємодія розгорталася впродовж кількох століть. Відтак запозичення з балтійських мов, насамперед литовської, не просто численні: вони формують можна сказати один із найколеритніших пластів української «лексичної ментальності», українського світосприйняття. Загалом літературна мова органічно увібрала в себе такі слова, наприклад як: баюра, блазень, валандатися, вовкулак, відлига, гаразд, гомілка, грудка, гультай, геґнути, ґринджоли, клумба, мул, охляп, пастка, пампушка, толока, садиба, троцити, юшка, шлунок та багато інших [Тищенко, 2001, С. 104].

Поміжукраїнців дотепер поширені багато прізвищ литовського походження – Бурбело, Бутейки, Борейки, Войшвілло, Бутовичі, Домонтовичі, Довнар-Запольський, Солтиси, Нарбути, Гудовичі, Радивил(ов)и, Довгал(евич)і, Солтиси та інші [Тищенко, 2001, С. 104].

Варто наголосити, що Україна та Литва пов'язані постаттю великого Кобзаря, який перебував у Вільнюсі з 1829 по 1831 рр. [Прицак, 1993, С. 1]. Пам'ять про Тараса Шевченка у Литві увічнена пам'ятною дошкою на будівлі Вільнюського університету, відкритою 13 травня 1961 р. Власне від цього будинку у січні 1990 р. почався ланцюг єднання українців і литовців на знак спільності у новітній боротьбі за незалежність України та Литви. Окрім того, назви двох вулиць Вільнюса носять його ім'я.

Знаковою подією останніх років стало відкриття пам'ятника українському поету у Вільнюсі 3 вересня 2011 р. на честь двадцятої річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною та Литвою. Пам'ятник з'явився з ініціативи української національної громади внаслідок дискусій, що тривали майже 10 років [Литвин, 2011].

Розпад Радянського Союзу став однією з кардинальних геополітичних подій кінця ХХ ст., що відбувалось разом з крахом комуністичної системи держав у Європі в цілому. Ці події, вплив котрих на світ цілком порівнянний з результатами Першої чи Другої світових воєн, мали одним із своїх наслідків виникнення на політичній карті Центрально-Східної Європи нових держав з «невідомим обличчям», для яких утвердження себе у світі, а також питання зовнішньої, передусім безпекової політики стало чи не найвагомим чинником утвердження та консолідації їхньої суверенності. Це є закономірним явищем логіки історії, особливо відносно тих країн, які виокремилися з колишніх імперій. Приклади Польщі та Литви, що відновилися в ході Першої світової війни після багатостолітнього бездержавного існування, чи Естонії, Латвії та

Фінляндії, що постали на політичній мапі Європи в період 1917–1919 рр., відтак взагалі практично не маючи певних історичних традицій щодо національного державотворення, є переконуючим аргументом на користь першорядності зовнішньополітичного фактора у забезпеченні можливості самостійного розвитку подібних державоутворень [Матвієнко, 2003, С. 2].

Наприкінці 1989 р., коли Рух Литви за перебудову (далі – РЛП), який зараз часто називають просто Саюдисом – авт.), став політичним рухом, у його лавах було значна кількість членів Комуністичної партії Литви (вона все ще діяла як частина КПРС), що відмовилися далі виконувати вказівки з Москви. Згодом Комуністичної партії Литви (далі – КПЛ) відокремилась від КПРС. Відтак самостійна КПЛ, згодом названа Демократичною партією праці Литви (далі – ДППЛ), обрала соціал-демократичну орієнтацію. Меншість комуністів, що як п'ята радянська колона у Литві діяла разом із прорадянською організацією «Єдність» та за вказівками Москви чинила супротив відновленню незалежності Литви, серйозного впливу не мала. Не лишилося жодної нитки, яка могла б утримувати Литву «на прив'язі» до радянського союзу [Бумблаускас, Ейдинтас, Кулакаускас, Тамошайтис, 2018, С. 368].

У січні-лютому 1990 р. під час кампанії виборів до Верховної Ради ЛРСР зіткнулися дві основні сили: «РЛП – національний рух, який рішуче й відверто ширив ідею відновлення незалежної Литовської держави, та самостійна КПЛ, яка в декларації, оголошеній наприкінці 1989 р., вказала основну мету – творення незалежної Литовської держави та демократичного суспільства» [Там само, С. 369]. Однак РЛП, керуючись гаслом: «Ми не можемо обіцяти нічого, крім свободи» [Там само, С. 369], ще більше розвинув ідею відновлення Литовської державності та готувався відродити незалежність Литви парламентським шляхом.

Навіть візит М. Горбачова, що відбувся 11 – 13 січня 1990 р., не відлякав РЛП від поставлених планів. Хоча М. Горбачов пояснював, що Литва із соціалізму витиснула все найкраще, Литві бракувало однієї суттєвої речі – незалежності [Там само, С. 369].

11 березня 1990 р., о 22 год. 44 хв. було прийнято акт «Про відновлення незалежної Литовської держави» – в ньому проголошувалось, що «відновлюється в 1940 році чужинськими силами скасоване здійснення суверенної влади Литовської держави, й віднині Литва знову незалежна держава» [Там само, С. 370]. Зауважмо, найважливіше – Акт 11 березня був прийнятий не лише голосами ЛРП, але й комуністів, обраних до Верховної Ради.

Акт 11 березня 1990 р., за своїм духом близький Актові про Незалежність 16 лютого 1918 р., проте він не ґрунтувався на загальновизнаному праві націй на самовизначення (політично декларування право націй на самовизначення було небезпечним через заміри Москви застосувати до Литви механізми виходу з СРСР, організувати всенародні референдуми «самовизначення», нав'язати частину боргу та міжнародних зобов'язань СРСР). Згідно з Актом 11 березня Литовська держава відновлення зі своєю територією,

населенням і реалізувала суверенітет, а не продовжила адміністрування окупованої території. Верховна Рада Литовської Республіки (пізніше названа Відроджувальним Сеймом; далі ВР-ВС) взялася втілювати настанову, що на території країни нечинна конституція якоїсь іншої держави. Для цього треба було припинити чинність конституційних актів чужої держави та, керуючись спадковістю та континуїтетом держави, відновити чинність останньої Конституції незалежної Литви (1918 – 1940 рр.) [Там само, С. 371-372].

Проте, міжнародного визнання ще кілька місяців довелося почекати – Захід боявся, що визнання країн Балтії зашкодить реформам М. С. Горбачова, а його самого скинуть «яструби». Вибирати – М. Горбачов чи Литва – Заходів було не легко. Допомоги дочекалися від Ісландії – 11 лютого 1991 р. ісландський Альтинг першим визнав незалежність Литви [Там само, С. 372].

Для кращого розуміння логіки первинних зовнішньополітичних кроків України й Литви у перші роки незалежного поступу представимо характеристику «стартових умов», і з врахуванням котрих обом державам доводилось діяти на міжнародній арені. Загальні проблеми, пов'язані з падінням комуністичної системи і розпадом СРСР для країн пострадянського простору в тій чи іншій мірі виявилися схожими. Схожими були і цілі, які ставили перед собою нові незалежні держави – розбудова демократії, гарантування прав людини, створення ринкової економіки. Однак, відмінності у політичній культурі, рівнях економічного розвитку, географічних й кліматичних умовах, та навіть у такому важливому чиннику, як наполегливість бажання політичних еліт здобути для власного народу незалежність – це все встановило різноманітність шляхів, якими ці нові суб'єкти міжнародних взаємин почали в подальшому розвиватись. Отримавши можливість побудувати демократичні суспільства, задекларувавши таке бажання у законодавчих актах, вони скористалися такою можливістю по-різному. Особливо це стосується країн Балтії, які найкраще зуміли здійснити перехід від суспільно-політичної нестабільності до порівняно панівного рівня демократичної консолідації. Побоювання щодо можливої обструктивної позиції росії, зокрема, у питаннях енергетичної безпеки і втручання у внутрішні справи, сприяли їхньому швидкому зовнішньополітичному зорієнтуванню у бурхливий період дерадянїзації і відносно безболісному входженню в нову систему європейської політики. Закономірним результатом цих прагнень стало отримання членства в Євросоюзі та НАТО навесні 2004 р. Серед трьох балтійських республік цими шансами скористалась й Литовська Республіка.

Литовська Республіка розташовується на південному-сході Балтійського моря та граничить: «на півночі з Латвією, на сході і південному сході з Білоруссю, на півдні – з Польщею, на південному заході з Калінінградською областю Російської Федерації. Литва складається з чотирьох історичних регіонів – Жемайтії (на заході), Аукшайтії (на сході), Дзукії (на південному сході), Сувалкії (на південному заході)» [Lithuania, 2002, р. 6]. «Країна займає територію у 65,2 тис. кв. км. (що є в 10 разів менше за територію України) з населенням понад 3, 200 млн. осіб» [Gyventojų skaičius].

З набуттям Україною незалежності міждержавні відносини у гуманітарно-культурній сфері набули нових рис. Починаючи з 1993 року стали налагоджуватись прямі взаємини між міністерствами, відомствами, державними установами, творчими спілками, художніми колективами та навчальними закладами. Узгодження основних питань щодо співпраці в галузі культури, науки та освіти супроводжувалось підписанням перших угод у цій сфері. Вже в серпні 1993 р. було підписано Угоду між Урядом України і Урядом Литовської Республіки про співробітництво в галузі освіти, науки та культури.

У відповідності до даної угоди литовська та українська сторона домовилися налагодити співпрацю між відповідними організаціями і установами обох держав у галузі науки, освіти, культури, туризму, спорту. «Статтею 3 Угоди передбачено взаємодію в галузі освіти та науки шляхом обміну студентами та аспірантами, викладачами, вченими та фахівцями; налагодження прямих контактів між відповідними міністерствами, навчальними закладами та установами; виконання спільних науково-дослідницьких проектів тощо» [Угода, Спр. 01-04].

Відповідно з положенням статті VI двосторонні взаємини у галузі культури вестимуться шляхом заохочення прямої співпраці між органами управління та закладами культури, проведення фестивалів народної творчості, Тижнів кіно Днів культури та мистецтв [Угода, Спр. 01-04].

Вагомими подіями стали відзначення пам'ятних дат та подій в історії обох країн. Так, у травні 1994 р. в рамках відзначення 50-річчя визволення України від нацистських загарбників у м. Вісагінасі відбулася зустріч Посла України Р. Білодіда з ветеранами Другої світової війни, які брали участь у визволенні України [ІАУ МЗС України, арк.6]. У жовтні цього ж року було влаштовано урочистий вечір ветеранів, що супроводжувався тематичною фотовиставкою під назвою «Миттєвості війни» [ІАУ МЗС України, арк.16]. У великій залі Вільнюського готелю «Драугісте» український посол вручив великій групі громадян Литви – учасників визволення України пам'ятний знак «50 років визволення України». Нагороду отримали 100 чоловік (у Литві на той час проживало близько 1500 ветеранів війни – учасників визволення України) [ІАУ МЗС України, арк.72].

Варто зазначити, що у 1999 р., з ініціативи президентів України та Литви, було створено Українсько-литовський фонд ім. Т. Шевченка. Це є неурядова громадська організація, що покликана сприяти науковим, економічним, культурним, освітянським взаєминам між Литовською Республікою та Україною. Окрім того, в межах Фонду відбувається щорічне вручення премій діячам літератури й мистецтв обох держав. Від нашої держави Головою Фонду є В. Антонов (з 2007 р. – Генеральний Почесний консул Литовської Республіки у місті Львові). З боку Литовської Республіки співголовою Фонду – А. Кумжа – Посол Литви в Україні продовж 1999–2006 рр. [Дацків, Візник, 2021, С. 275].

Говорячи про сьогоднішнє, варто наголосити, що нинішній рівень розвитку відносин між Україною та Литовською Республікою демонструє те, що їх партнерство у сфері безпеки має значний стратегічний характер. Литва

докладає максимум зусиль до забезпечення професійної освіти українських військових, військовослужбовців, поглиблюючи цю сферу взаємин завдяки функціонуванню навчальної місії на українській території; забезпечує медичне лікування українських військовослужбовців, котрі були поранені в ході бойових дій з боку російської агресії. Литва – єдина європейська країна, що постачала смертельну зброю Збройним Силам України, а також приймає участь у реалізації багатонаціональних консультаційних заходах щодо активізації реформ в Україні. Українсько-литовські зв'язки передусім ґрунтуються на військово-технічному партнерстві, співробітництві у сфері підготовки наших військових та у форматі міжнародних миротворчих операцій.

Висновки. Загалом між Україною та Литвою є давній історичний взаємозв'язок. В останні роки існування Радянського Союзу, коли зростали та зміцнювалися національні рухи, контакти опозиційних сил України й Литви значно розширилися. Так, у Литві у жовтні 1988 р. створено громадсько-політичний рух «Саюдіс» (український «рух»), в установчому з'їзді якого взяли участь представники України.

У вересні 1989 р. у Києві утворено Народний рух. Коли виникла загроза заборони установчого з'їзду в Україні, як запасний варіант розглядалась можливість провести його в Литві.

Отже, з 1991 року, з часу проголошення державної самостійності наших народів, Литва й Україна стали на шлях побудови дружніх національних демократичних і правових держав.

Література

1. Бумблаускас А., Ейдінтас А., Кулакаускас А., Тамошайтис М. Історія Литви кожному (науково-популярне видання). К. : Видавець ТОВ «Балтія-Друк», 2018. 424 с.
2. Вернадский Г. Начертание русской истории. М. : Алгоритм, 2008. 331 с.
3. Ганус С., Шелемончак В. Балтійський вектор зовнішньої політики України: досвід і перспективи. *Міжнародні відносини і зовнішня політика незалежної України* : (зб. науково-методичних праць на допомогу студентам та учням шкіл). Ужгород, 2005. С. 47–77.
4. Дацків І. Візник Я. Публічна дипломатія в українсько–литовських відносинах (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Актуальні проблеми сучасних міжнародних відносин*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 05-06 листопада 2021 р., м. Дніпро. / ред. кол.: І.В. Іщенко, І.К. Головка, П.Г. Петров. Дніпро : ПринтДім, 2021. С. 274–279.
5. Замікула М. О. Україно-литовські відносини у контексті євроатлантичних процесів в Східній Європі. *Вісник Наукового інформаційно-аналітичного центру НАТО Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника*. 2008. Вип. 1. С. 55–60.
6. ІАУ МЗС України, ф. 8. Посольство України в Литовській Республіці. Оп. 145, спр. 7 (120). Військові питання. 28 арк.

7. ІАУ МЗС України, ф. 8. Посольство України в Литовській Республіці. Оп. 145, спр.17 (110/1). Взаємовідносини з Євросоюзом. 150 арк.
8. Кононенко Н. Балабан Р. Україна – Прибалтика: вектори співпраці. *Людина і політика*. 2000. № 4. С. 10–16.
9. Кучерук О. Україна і Литва. Епізоди спільної історії. К. : Видавництво «Залізний тато», 2019. 118 с.
10. Литвин В. Пам'ятник Тарасу Шевченку у Вільнюсі є символом українсько-литовської спільної історії, спільної долі – це символ і нашого світлого майбутнього Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <http://portal.rada.gov.ua>
11. Лукачук О. Діяльність Надзвичайних та повноважних Послів Литовської Республіки в Україні у 1996–2020 рр.: «річпосполитський вектор». Синергія гравців у сфері реалізації культурної дипломатії в Україні. Київ, 2020. С. 178–186.
12. Марценюк Р. Військова співпраця України та країн Балтії (1991–2017). *Європейські історичні студії*. 2017. № 8. С. 165–220.
13. Матвієнко В.М. Політика УНР та Української держави щодо новопосталих державних утворень на території колишньої Російської імперії (1917–1921 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук : спец. 07.00.02 всесвітня історія. К., 2003. 40 с.
14. Пріцак О. Шевченко пророк. К. : АН України Ін-т укр. археографії, 1993. 38 с.
15. Тищенко К. Литва на Сіверщині. Топонімічні свідчення. *Пам'ятки України*. 2001. № 1. С. 104–117.
16. Туряниця І. Українсько-литовське міждержавне співробітництво у політичній сфері (1991–2004 рр.). Мандрівець. 2013. № 6. С. 41–45.
17. Туряниця І. А. Балтійський фактор зовнішньої політики України (на прикладі Литовської Республіки). *Наукові праці*. 2014. Том 227, Вип. 215. С. 60–63.
18. Угода між Урядом України і Урядом Литовської Республіки про співробітництво в галузі освіти, науки та культури. *Поточний архів Міністерства культури Литовської Республіки*. Спр. 01–04.
19. Gyventojų skaičius. Požymiai: statistiniai rodikliai ir mėnuo / Lietuvos statistikos departamentas. URL : <http://www.stat.gov.lt>
20. Lithuania. An Outline. – Third edition. Vilnius : «Artlora», 2002. 229 p.

References

1. Bumblauskas A., Eidyntas A., Kulakauskas A., Tamoshaitys M. Istorija Lytvų kozhnomu (naukovo-populiarne vydannia). K. : Vydavets TOV «Baltiaa-Druk», 2018. 424 s. [in Ukrainian]
2. Vernadskyi H. Nachertanye russkoi ystoryy. M. : Alhorytm, 2008. 331 s. [in Russian]
3. Hanus S., Shelemonchak V. Baltiiskyi vektor zovnishnoi polityky Ukrainy: dosvid i perspektyvy. *Mizhnarodni vidnosyny i zovnishnia polityka nezalezhnoi Ukrainy* : (zb. naukovo-metodychnykh prats na dopomohu studentam ta uchniam shkil). Uzhhorod, 2005. S. 47–77. [in Ukrainian]

4. Datskiv I. Vizniak Ya. Publichna dyplomatiia v ukrainsko–lytovskykh vidnosynakh (kinets XX – pochatok XXI st.). Aktualni problemy suchasnykh mizhnarodnykh vidnosyn. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. 05–06 lystopada 2021 r., m. Dnipro / red. kol.: I.V. Ishchenko, I.K. Holovko, P.H. Petrov. Dnipro : PrintDim, 2021, S. 274–279. [in Ukrainian]
5. Zamikula M. O. Ukraino-lytovski vidnosyny u konteksti yevroatlantychnykh protsesiv v Skhidnii Yevropi. *Visnyk Naukovoho informatsiino-analitychnoho tsentru NATO Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu im. V. Stefanyka*. 2008. Vyp. 1. S. 55–60. [in Ukrainian]
6. IAU MZS Ukrainy, f. 8. Posolstvo Ukrainy v Lytovskii Respublitsi. Op. 145, spr. 7 (120). Viiskovi pytannia. 28 ark. [in Ukrainian]
7. IAU MZS Ukrainy, f. 8. Posolstvo Ukrainy v Lytovskii Respublitsi. Op. 145, spr.17 (110/1). Vzaiemovidnosyny z Yevrosoiuzom. 150 ark. [in Ukrainian]
8. Kononenko N. Balaban R. Ukraina – Prybaltyka: vektory spivpratsi. *Liudyna i polityka*. 2000. № 4. S.10–16. [in Ukrainian]
9. Kucheruk O. Ukraina i Lytva. Epizody spilnoi istorii. K. : Vydavnytstvo «Zaliznyi tato», 2019. 118 s. [in Ukrainian]
10. Lytvyn V. Pamiatnyk Tarasu Shevchenku u Vilnusi ye symvolom ukrainsko-lytovskoi spilnoi istorii, spilnoi doli – tse symvol i nashoho svitloho maibutnoho Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL : <http://portal.rada.gov.ua>. [in Ukrainian]
11. Lukachuk O. Diialnist Nadzvychainykh ta povnovazhnykh Posliv Lytovskoi Respubliki v Ukraini u 1996–2020 rr.: «richpospolytskyi vektor». Synerhiia hrvatsiv u sferi realizatsii kulturnoi dyplomatii v Ukraini. Kyiv, 2020. S. 178–186. [in Ukrainian]
12. Martseniuk R. Viiskova spivpratsia Ukrainy ta krain Baltii (1991–2017). *Yevropeiski istorychni studii*. 2017. № 8. S. 165–220. [in Ukrainian]
13. Matviienko V.M. Polityka UNR ta Ukrainskoi derzhavy shchodo novopostalykh derzhavnykh utvoren na terytorii kolyshnoi Rosiiskoi imperii (1917–1921 rr.) : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra ist. nauk : spets. 07.00.02 vsesvitnia istoriia. K., 2003. 40 s. [in Ukrainian]
14. Pritsak O. Shevchenko prorok. K. : AN Ukrainy In-t ukr. arkhieohrafii, 1993. 38 s. [in Ukrainian]
15. Tyshchenko K. Lytva na Sivershchyni. Toponimichni svidchennia. *Pamiatky Ukrainy*. 2001. № 1. C.104–117. [in Ukrainian]
16. Turianytsia I. Ukrainsko-lytovske mizhderzhavne spivrobotnytstvo u politychnii sferi (1991–2004 rr.). *Mandrivets*. 2013. № 6. S. 41–45. [in Ukrainian]
17. Turianytsia I. A. Baltiiskyi faktor zovnishnoi polityky Ukrainy (na prykladi Lytovskoi Respubliki). *Naukovi pratsi*. 2014. Tom 227, Vyp. 215. S. 60–63. [in Ukrainian]
18. Uhoda mizh Uriadom Ukrainy i Uriadom Lytovskoi Respubliki pro spivrobotnytstvo v haluzi osvity, nauky ta kultury. *Potochnyi arkhiv Ministerstva kultury Lytovskoi Respubliki*. Spr. 01–04. [in Ukrainian]
19. Gyventojų skaičius. Požymiai: statistiniai rodikliai ir mėnuo / Lietuvos statistikos departamentas. URL : <http://www.stat.gov.lt> [in Lithuanian]
20. Lithuania. An Outline. – Third edition. Vilnius : «Artlora», 2002. 229 p. [in English]